

Lokaal geïntegreerd gezinsbeleid in
gemeenten en steden in Vlaanderen.

Deelrapport Voorschoolse Kinderopvang

Onderzoek in opdracht van de Vereniging van
Vlaamse Steden en Gemeenten.

Sighile Buyle, Kristien Nys, & Kathleen Emmerly
Kenniscentrum Gezinswetenschappen van Odisee Hogeschool

Colofon

Referentie Buyle, S., Nys, K., & Emmery, K. (2026). *Lokaal geïntegreerd gezinsbeleid. Een onderzoek bij lokale besturen in Vlaanderen in opdracht van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten. Deelrapport Voorschoolse Kinderopvang*. Kenniscentrum Gezinswetenschappen (Odisee). <https://kcgezinswetenschappen.odisee.be/onderzoeksprojecten/lokaal-gezinsbeleid-voor-lokale-besturen>

Contact Odisee - Kenniscentrum Gezinswetenschappen
Huart Hamoiriaan 136, 1030 Schaarbeek
02-240 68 40
kcgezinswetenschappen.odisee.be
kcgezinswetenschappen@odisee.be
Kathleen Emmery: kathleen.emmery@odisee.be

Dit is een van de deelrapporten van een onderzoek bij lokale besturen in Vlaanderen naar lokaal geïntegreerd gezinsbeleid. Naast dit deelrapport, zijn de volgende vier deelrapporten en een eindrapport beschikbaar:

Emmery, K., Buyle, S., & Nys, K. (2026). *Lokaal geïntegreerd gezinsbeleid in gemeenten en steden in Vlaanderen. Eindrapport. Onderzoek in opdracht van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten*. Kenniscentrum Gezinswetenschappen (Odisee).

Emmery, K., Nys, K., & Buyle, S. (2026). *Lokaal geïntegreerd gezinsbeleid. Een onderzoek bij lokale besturen in Vlaanderen in opdracht van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten. Deelrapport Huizen van het Kind*. Kenniscentrum Gezinswetenschappen (Odisee).

Emmery, K., Nys, K., & Buyle, S. (2026). *Lokaal geïntegreerd gezinsbeleid. Een onderzoek bij lokale besturen in Vlaanderen in opdracht van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten. Deelrapport Sociaal Huis*. Brussel: Kenniscentrum Gezinswetenschappen (Odisee).

Buyle, S., Nys, K., & Emmery, K. (2026). *Lokaal geïntegreerd gezinsbeleid. Een onderzoek bij lokale besturen in Vlaanderen in opdracht van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten. Deelrapport Buitenschoolse opvang en activiteiten*. Kenniscentrum Gezinswetenschappen (Odisee).

Buyle, S., Nys, K., & Emmery, K. (2026). *Lokaal geïntegreerd gezinsbeleid. Een onderzoek bij lokale besturen in Vlaanderen in opdracht van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten. Deelrapport Flankerend onderwijsbeleid*. Kenniscentrum Gezinswetenschappen (Odisee).

Inhoud

Colofon	2
Inhoud	3
Dankwoord	5
1 Context	6
2 Regelgeving en (lokale) organisatie	6
3 Regierol lokaal bestuur	7
4 Visie	8
4.1 Begrenzing van lokale visie en beleids(uit)voering	8
4.2 Toegankelijke en kwaliteitsvolle kinderopvang in functie van kinderen en ouders en als onderdeel van een integraal gezinsbeleid	9
4.3 Van een visie naar operationele beleidskeuzes	10
5 Samenwerking	12
5.1 Samenwerking van (gemeentelijke) diensten	12
5.2 Samenwerking met private en bovenlokale actoren	15
6 Toegankelijkheid	16
6.1 Rol van het Lokaal Loket Kinderopvang	16
6.2 Rol van digitale platformen	17
6.2.1 Digitaal Loket Kinderopvang	18
6.2.2 Opvang.Vlaanderen	19
6.3 Organisatorische en digitale uitdagingen in aanmeldingsproces	19
6.4 Toegankelijkheid(smaatregelen) voor bijzondere groepen	20
6.5 Beschikbaarheid van voorschoolse kinderopvang	22
6.5.1 Aanbod	22
6.5.2 Afstemming op de noden van ouders	23
6.5.3 Noodopvangvormen en -plannen	24
6.6 Financiële aspecten van de opvang	25
6.6.1 Kostprijs voor de ouders	25
6.6.2 Gemeentelijke directe en indirecte financiële en ondersteuning van opvanginitiatieven	26
7 Kwaliteit van de opvang	28
7.1 Personeel: professionalisering en waardering	28
7.2 Pedagogisch beleid	29

8	Knelpunten en uitdagingen: capaciteitstekort en mobiliteitsuitdagingen	31
8.1	Oorzaken van het capaciteitstekort	32
8.2	Directe en indirecte gevolgen van het capaciteitstekort	33
9	Bronnen	34

Dankwoord

Dit onderzoek naar het ‘Lokaal geïntegreerd gezinsbeleid in gemeenten en steden in Vlaanderen’ is een voorbeeld van hoe we in het kenniscentrum vanuit het perspectief van lokale beleidsmakers en gezinnen, het gezinsbeleid en ondersteuning in beeld brengen en van daaruit aanbevelingen formuleren om het gezinsbeleid en de ondersteuning van gezinnen te versterken.

We zijn de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) erkentelijk voor deze onderzoeksopdracht en het vertrouwen in ons onderzoeksteam.

Het voorliggend onderzoeksrapport kwam tot stand dankzij verschillende betrokkenen.

Een warme dank aan:

Alle 125 medewerkers en verantwoordelijken bij lokale besturen die tijd hebben vrijgemaakt om onze vragenlijst in te vullen of om studenten te woord te staan.

Alle 102 studenten die meewerkten aan dit onderzoek voor hun niet aflatende inzet om contact op te nemen en de interviews tot een goed einde te brengen.

De collega's van het Kenniscentrum Gezinswetenschappen Sighile Buyle en Kristien Nys voor het doorzettingsvermogen en de fijne samenwerking.

Ivan Pauwels en Kurt De Backer van VVSG voor de constructieve feedback en de vlotte samenwerking.

Kathleen Emmery

Kenniscentrum Gezinswetenschappen

Odisee Hogeschool

Januari 2026

1 Context

De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VMSG) gaf de opdracht aan het Kenniscentrum Gezinswetenschappen van Odisee Hogeschool om de rol van lokale besturen in het gezinsbeleid in kaart te brengen, zowel wat daarbij goed gaat als de knelpunten, en na te gaan hoe lokale besturen hier verder in kunnen worden ondersteund. De dataverzameling verliep via een bevraging met een gestructureerde vragenlijst die grotendeels liep van november 2024 tot en met februari 2025. Dit resulteerde in 97 lokale besturen die de vragenlijst hebben ingevuld. Een volledige beschrijving van het verloop van de bevraging en de respons is te vinden in het rapport: Emmery, K., Buyle, S., & Nys, K. (2025). *Lokaal geïntegreerd gezinsbeleid. Eindrapport. Een onderzoek bij lokale besturen in Vlaanderen*. Brussel: Kenniscentrum Gezinswetenschappen (Odisee).

Dit deelrapport zoomt in op de organisatie, visie, samenwerking, toegankelijkheid, kwaliteit en op de knelpunten en uitdagingen van de voorschoolse kinderopvang zoals die door de respondenten beschreven worden.

2 Regelgeving en (lokale) organisatie

In Vlaanderen wordt met **voorschoolse kinderopvang** de opvang bedoeld van baby's en peuters, dus kinderen tussen 0 en 3 jaar.

De organisatie en de principes van de kinderopvang zijn vastgelegd in het **decreet Kinderopvang (20 april 2012, vanaf 2026 is een gewijzigde versie van dat decreet van kracht)**, aangevuld met besluiten van de Vlaamse Regering en de bevoegde minister. Dit regelgevend kader bepaalt de voorwaarden, subsidies en procedures voor organisatoren én voor het lokaal beleid. Het Agentschap **Opgroeien** ziet toe op de naleving van deze regels en treedt handhavend op waar nodig ([Opgroeien Regelgeving en handhaving kinderopvang](#)). Opgroeien staat ook in voor informatieverstrekking aan ouders en biedt onder meer de digitale tool '[Kinderopvangzoeker](#)'. Deze tool geeft (aanstaande) ouders en andere geïnteresseerden een overzicht van alle vergunde opvangvoorzieningen in Vlaanderen en Brussel. Ouders kunnen zoeken op onder meer gemeente, type opvang en andere kenmerken.

De manier waarop de voorschoolse kinderopvang lokaal wordt georganiseerd, is **sterk verschillend van gemeente tot gemeente**. Vaak bestaat er een combinatie van gemeentelijke kinderdagverblijven, onthaalouders en private initiatieven.

“Naast het eigen kinderdagverblijf worden de andere opvangplaatsen beheerd door Ferm Kinderopvang.”

In sommige gemeenten wordt de opvang bijna volledig georganiseerd door externe partners. De gemeente voorziet dan zelf geen opvanginitiatieven, maar ondersteunt wel bestaande voorzieningen om de **toegankelijkheid** en **kwaliteit** te waarborgen.

“De gemeente biedt zelf geen voorschoolse kinderopvang voor baby's en peuters aan. Alle opvanginitiatieven worden georganiseerd op zelfstandige basis. De gemeente

ondersteunt deze initiatieven echter wel financieel, om zo de toegankelijkheid en kwaliteit te bevorderen.”

Ondanks de combinatie van publieke en private aanbieders blijft de vraag naar opvangplaatsen groter dan het beschikbare aanbod (zie knelpunten en uitdagingen).

3 Regierol lokaal bestuur

Het lokaal beleid moet ouders ondersteunen, advies geven over uitbreiding en het Lokaal Loket Kinderopvang faciliteren ([Opgroeien Regelgeving en handhaving kinderopvang](#)).

Hoewel de gemeenten niet altijd zelf organisator of aanbieder zijn van voorschoolse kinderopvang (supra) nemen ze wel vaak een duidelijke regierol. Die regierol vertaalt zich in het ondersteunen van opvanginitiatieven, het afstemmen van het beleid en het creëren van de nodige randvoorwaarden om kwalitatieve en betaalbare opvang mogelijk te maken. Een gemeente geeft aan vooral te focussen op de aanpak ‘vroeg en nabij’ met kwalitatieve en betaalbare opvang als prioriteit. Een andere gemeente treedt op als adviseur bij de opstart van nieuwe kinderopvanginitiatieven.

“De Stad is zelf geen aanbieder of actor binnen de voorschoolse kinderopvang, het lokaal bestuur neemt haar regierol op door het lokaal overleg kinderopvang te ondersteunen en de adviesrol op te nemen (bv. bij opstarten kinderopvang, bij programmering extra plaatsen).”

Een belangrijke opdracht die onder de regierol valt, is het organiseren van het **Lokaal Overleg Kinderopvang (LOK)**. Tijdens dit overleg brengt de gemeente verschillende opvanginitiatieven en onthaalouders samen om prioriteiten te bespreken en vast te leggen. Deze afspraken vormen vaak de basis voor het opportuniteitsadvies van het lokaal bestuur en helpen om strategische keuzes te maken rond uitbreiding en spreiding van het aanbod.

“Daarnaast zijn er nog andere opvanginitiatieven en onthaalouders actief op het grondgebied. Deze komen op initiatief van de gemeente jaarlijks samen in het lokaal overleg kinderopvang.”

Gemeenten denken ook mee op langere termijn en dan meer specifiek over de **inplanting van nieuwe opvangvoorzieningen** in de gemeente. Zo geeft een gemeente aan dat er bij projectontwikkelingen in nieuwe woonwijken samen met de bouwdienst wordt bekeken hoe betaalbare en bijkomende opvangplaatsen geïntegreerd kunnen worden.

Gemeenten nemen vanuit hun regierol ook andere initiatieven. Zo voorziet een gemeente in een **subsidierglement** voor scholen en opvanginitiatieven. Een gemeente geeft aan dat er jaarlijks een premie toegekend wordt aan de sector baby-peuteropvang vanuit de visie dat kwaliteitsvolle kinderopvang gewaardeerd en geborgd moet worden. Ook wordt geïnvesteerd in **ondersteuning en professionalisering**, onder meer via vormingen en door het beantwoorden van praktische vragen van kinderopvanginitiatieven en onthaalouders.

Eind 2025 heeft 98% van de gemeenten een – al dan niet intergemeentelijk - lokaal loket ([Opgroeien, Dashboard Lokaal Loket Kinderopvang](#)). De opdracht van dat loket is drieledig: de coördinatie van de registratie van kinderopvangvragen, gezinnen informeren over beschikbare kinderopvangplaatsen en samenwerken met (1) alle kinderopvanglocaties voor baby's en peuters op haar grondgebied en met (2) andere organisaties die met gezinnen werken (bv. Sociaal Huis, Huis van het Kind enz.).

Het lokaal bestuur kan een lokaal loket kinderopvang zelf organiseren of een andere actor daarvoor aanduiden en daarmee afstemmen ([Kind & Gezin Brochure lokaal loket kinderopvang](#)). Heel wat gemeenten geven te kennen dat ze zelf organisator zijn van een **lokaal loket kinderopvang** waar ouders terecht kunnen voor informatie en begeleiding. Op die manier spelen ze in op de noden van ouders. In sommige gemeenten werd ook een digitale tool ontwikkeld die ouders helpt om beschikbare plaatsen sneller te vinden.

Tegelijkertijd benadrukken lokale besturen dat hun regierol inzake de organisatie van kinderopvang beperkt is. Belangrijke organisatorische voorwaarden waaronder de financiering en personeelsaangelegenheden (bv. statuut van onthaalouders en kinderbegeleiders) worden immers op Vlaams niveau bepaald. Daardoor hebben gemeenten beperkte mogelijkheden om structurele veranderingen door te voeren.

“De organisatie van kinderopvang is niet volledig in handen van de gemeente, aangezien veel regelgeving en financiering op Vlaams niveau wordt bepaald. Onder andere de statuten van onthaalouders en kinderbegeleiders vallen onder Vlaamse bevoegdheid, waardoor lokale besturen beperkte mogelijkheden hebben om structurele oplossingen te bieden.”

Toch proberen ze, binnen hun mandaat, maximaal in te zetten op ondersteuning en het aantrekken van externe partners. Ze blijven ook bij de hogere overheid aandringen op extra gesubsidieerde kindplaatsen, die cruciaal zijn voor de uitbouw van het aanbod.

“Vanuit de regierol van de gemeente willen we actief inzetten op het aantrekken van externe partners om kinderopvang te organiseren voor baby's en peuters. Tegelijkertijd blijven we bij de hogere overheid ijveren voor het verwerven van extra gesubsidieerde kindplaatsen, zodat we dit als extra drijfveer kunnen inzetten om externe partners aan te trekken.”

4 Visie

4.1 Begrenzing van lokale visie en beleids(uit)voering

Zoals in de voorgaande punten vermeld, worden de krijtlijnen van het kinderopvangbeleid (cf. regelgeving en subsidiëring) in grote mate vastgelegd op bovenlokaal niveau. Gemeenten in deze bevraging ervaren dat de algemeen onderschreven visie dat “elk kind en elk gezin recht heeft op opvang” niet altijd haalbaar is door een tekort aan plaatsen. Ze blijven daarom aandringen op extra gesubsidieerde opvangcapaciteit vanuit Vlaanderen.

“De visie van de voorschoolse kinderopvang wordt vooral door Agentschap Opgroeien en Kind & Gezin bepaald. Het beleid binnen de stad bepaalde: “Ieder kind en gezin heeft recht op opvang”. “Iedereen is welkom”, maar deze visie is niet langer houdbaar omdat de stad onvoldoende plaatsen heeft.”

De bovenlokale beperkingen sluiten niet uit dat gemeenten op vlak van visieontwikkeling en operationalisering initiatieven nemen. In één van de gemeenten werd eind 2023 een visietekst opgemaakt waarin, naast een omgevings- en financiële analyse, een actieplan werd vastgelegd voor structurele ondersteuning van de voorschoolse kinderopvang. Ook andere gemeenten verwijzen naar een actie- of beleidsplan waarin de koppeling wordt gemaakt van een visie naar de te operationaliseren acties.

4.2 Toegankelijke en kwaliteitsvolle kinderopvang in functie van kinderen en ouders en als onderdeel van een integraal gezinsbeleid

Uit de bevraging blijkt dat gemeentebesturen veel belang hechten aan toegankelijke en kwaliteitsvolle voorschoolse kinderopvang. Ze zien kinderopvang als een hefboom voor het combineren van werk en gezin, als ondersteuning bij de ontwikkeling van jonge kinderen, én als motor voor sociale samenhang, integratie en de bevordering van gelijke kansen. Kinderopvang vervult daarmee tegelijk een pedagogische, economische en sociale functie.

“De aanwezigheid van voldoende, kwaliteitsvolle kinderopvang is heel belangrijk voor een lokaal bestuur. Door het streven naar voldoende aanbod spelen we in op de directe behoefte van jonge gezinnen.”

“De voorschoolse kinderopvang biedt kinderen van 0 tot 3 jaar een veilige en stimulerende omgeving, waarin ze zich kunnen ontwikkelen voordat ze naar school gaan. De opvang is gericht op het ondersteunen van jonge kinderen in hun vroege ontwikkeling, met aandacht voor zowel zorg als educatie.”

“Het beleid rond voorschoolse kinderopvang kadert in de bredere visie op gezinsbeleid: gelijke kansen voor elk kind, toegankelijkheid voor alle gezinnen, en het wegnemen van belemmeringen die de arbeidsparticipatie van ouders beperken. De gemeente erkent dat kinderopvang niet alleen een opvoedingsvraagstuk is, maar ook een sociaal-economische hefboom voor werkgelegenheid, onderwijscontinuïteit en armoedebestrijding.”

“Betaalbare en toegankelijke kinderopvang is essentieel. Kinderopvang combineert ook verschillende maatschappelijke functies. Niet alleen zorgt het voor een veilige en stabiele omgeving waarin kinderen zich kunnen ontwikkelen en ontplooiën maar zorgt ook voor structuur voor het gezin errond. Kinderopvang zorgt voor een goede combinatie tussen werk en gezin en voor rust of ruimte voor ouders. Beide ouders kunnen gaan werken, een beroepsopleiding volgen of studeren, waardoor ze ook zo aan hun verdere ontwikkeling en eigenwaarde bouwen. Daarnaast zorgt kinderopvang voor gelijke kansen en is het een extra stimulans voor kinderen uit kwetsbare gezinnen om een achterstand te helpen voorkomen, spelenderwijs een taal te leren oefenen ...”

Verschillende gemeenten zien voorschoolse opvang als een integraal deel van hun gezinsbeleid. Hun visie op voorschoolse kinderopvang staat niet los, maar sluit vaak nauw aan bij het bredere **gemeentelijk gezinsbeleid** waarin verschillende levensdomeinen vervat zitten. De visie op kinderopvang is vaak gebaseerd op het principe dat **ieder kind recht heeft op een veilige en stimulerende omgeving** en dat ouders ondersteund moeten worden in hun zoektocht naar een evenwicht tussen **werk en gezin**. Kinderopvang biedt ouders de kans om werk en gezin te combineren en helpt zo hun financiële stabiliteit te versterken. Een van de gemeenten beschouwt hun dienst onthaalouders en buitenschoolse opvang als een sleutelfactor in het realiseren van persoonlijke, veilige en **inclusieve opvang**. Een andere gemeente benadrukt het belang van inclusie en gelijke toegang. Opvangvoorzieningen dragen voor verschillende gemeenten bij aan hun bredere doelstelling om een zorgzame en ondersteunende leefomgeving te creëren.

“Het gemeentebestuur hecht veel belang aan een toegankelijke en kwalitatieve kinderopvang, zodat ouders kunnen blijven werken terwijl hun kinderen op een veilige en pedagogisch verantwoorde manier worden opgevangen.”

“Daarnaast kent X een sterke werkgelegenheid, mede door de aanwezigheid van grote bedrijven binnen de gemeente. Dit onderstreept het belang van voldoende opvangcapaciteit, aangezien veel ouders afhankelijk zijn van een degelijke kinderopvang om hun professionele en gezinsverantwoordelijkheden te kunnen combineren.”

“De dienst van onthaalouders en de dienst voor buitenschoolse kinderopvang binnen de gemeente spelen een essentiële rol in de praktische uitvoering van het gezinsbeleid. Beide diensten bieden gezinnen ondersteuning door veilige, toegankelijke en inclusieve opvangmogelijkheden te creëren, wat volledig aansluit bij de visie van de gemeente om een zorgzame en inclusieve gemeenschap te zijn.”

“Voorschoolse en buitenschoolse kinderopvang sluiten direct aan bij de gemeentelijke visie op gezinsbeleid. Door persoonlijke, kwalitatieve en toegankelijke opvang te bieden, ondersteunen ze gezinnen en versterken ze het gevoel van geborgenheid binnen de gemeenschap.”

Naast de eerder vermelde kernelementen toegankelijkheid (beschikbaarheid, betaalbaarheid) wordt ook verwezen naar het belang van integratie van **oudertaaltrajecten** in de kinderopvang.

“Onze visie op gezinsbeleid is dus zowel sociaal als emanciperend. Ze erkent dat gezinnen in een grootstedelijke context vaak met complexe uitdagingen kampen: taalachterstand, sociale armoede, migratieachtergrond, beperkte scholingsgraad; en speelt daar preventief en curatief op in. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de versterking van voorschoolse trajecten, de taalbadklassen en het inzetten op oudertaaltrajecten al vanaf de kinderopvang. Zoals eerder gezegd: ouders zijn geen toeschouwers maar medeopvoeders binnen een stedelijk netwerk van zorg en onderwijs.”

4.3 Van een visie naar operationele beleidskeuzes

Binnen de huidige legislatuur kiezen verschillende gemeenten ervoor om actief in te zetten op **het aantrekken van nieuwe opvanginitiatieven en partners**. Wanneer gemeentelijke **panden** vrijkomen,

worden deze vaak **prioritair aangeboden aan kandidaat-initiatieven** die een kinderopvang willen opstarten. Ook wordt gezocht naar oplossingen voor bestaande initiatieven die kampen met infrastructuurproblemen. Er worden **gebouwen ter beschikking gesteld** of **aangepast** zodat ze geschikt zijn voor kinderopvanginitiatieven. Deze investeringen passen binnen de bredere ambitie om opvang niet alleen toegankelijk, maar ook duurzaam en toekomstgericht uit te bouwen.

“Daarnaast hebben we nog een andere opvang die problemen heeft met een huurcontract en die ook vraagt naar een pand van de gemeente en ook daar gingen we kijken om een pand te voorzien. Het is ook de bedoeling om de komende legislatuur als er vrije panden zijn op het grondgebied voor die ook open te stellen voor mogelijke kandidaat initiatieven die willen opstarten. Daar wordt echt wel actief op ingezet. Dat is wel een beleidskeuze, ja.”

“Binnen de komende legislatuur wil de gemeente gericht inzetten op het aantrekken van nieuwe opvanginitiatieven en partners die kunnen bijdragen aan het uitbreiden van de kinderopvanginfrastructuur.”

“Ook qua gebouwen worden veel inspanningen geleverd om geschikte panden te kunnen vinden voor kinderopvang.”

Naast uitbreiding investeren gemeenten ook in **kwaliteit en professionalisering**.

Kinderopvanginitiatieven krijgen toegang tot vormingen en er wordt blijvend ingezet op de opleiding en ondersteuning van kinderbegeleiders. Dat moet niet alleen de werkdruk verlagen, maar ook de pedagogische kwaliteit van de opvang verhogen.

“Door in te zetten op structurele en duurzame oplossingen, wil X ervoor zorgen dat ouders niet langer tegen de limieten van de kinderopvang aanlopen. De focus ligt op het creëren van voldoende opvangplaatsen en het verlagen van de werkdruk voor begeleiders, zodat kinderen in een veilige en kwaliteitsvolle omgeving kunnen worden opgevangen.”

“Op het gebied van voorschoolse kinderopvang wordt er nagedacht over de visie van de organisatie. Er is een reglement voor dringende opvangsituaties. Er gaan regelmatig vormingen door voor kinderopvanginitiatieven om de kwaliteit van de opvang te waarborgen.”

Daarnaast wordt in sommige besturen nagedacht over **proactieve rechtentoekenning**. Veel gezinnen maken immers geen gebruik van hun rechten, bijvoorbeeld door complexe regelgeving, gebrekkige informatie of eerdere negatieve ervaringen met instanties. Door proactief te werken, willen gemeenten vermijden dat gezinnen uit de boot vallen. Het is van groot belang dat ieder kind dat opvang nodig heeft een geschikte plek vindt. Kinderopvang is niet alleen belangrijk voor de ontwikkeling van het kind maar ook voor de tewerkstelling van ouders en versterkt de sociale cohesie.

“Heel wat gezinnen, kinderen en jongeren kunnen niet of in ongelijke mate hun rechten doen gelden door te complexe regelgeving, gebrek aan informatie, slechte ervaringen

met instanties of uit schaamte. Het lokaal bestuur kan ervoor kiezen om aan proactieve rechtentoekenning te doen – dit hebben wij nog niet kunnen toepassen maar we overwegen het.”

“Het is belangrijk dat iedereen die opvang nodig heeft een plek vindt omwille van de pedagogische (ontwikkeling van het kind), economische (tewerkstelling ouders) en sociale (verbinding en integratie) functie. Het lokaal bestuur kan ervoor kiezen om zelf voldoende kinderopvang te organiseren – dit is ook tot op heden telkens een bewuste beleidskeuze geweest.”

“X zet ook in op de kwaliteit van de opvang door aandacht te hebben voor de opleiding van kinderbegeleiders. De opvang draagt bij aan de ontwikkeling van kinderen en speelt een preventieve rol door problemen vroeg te signaleren en door te verwijzen naar hulp. Deze aanpak biedt niet alleen steun aan ouders maar zorgt er ook voor dat alle kinderen gelijke ontwikkelingskansen krijgen.”

Verschillende gemeenten zetten in op **emanciperende, preventieve en curatieve acties**. Een enkele keer verwijst een respondent naar het **appel** dat ze doen op de **ouders** als mede-opvoeders en om een engagement op te nemen (zie ook eerder citaat): *“Wie ondersteuning nodig heeft, krijgt die, maar we verwachten wel dat ouders zich engageren. ... Ouders zijn geen toeschouwers maar medeopvoeders”*.

5 Samenwerking

5.1 Samenwerking van (gemeentelijke) diensten

Samenwerking vormt een essentieel onderdeel van het lokaal kinderopvangbeleid. Omdat gemeenten vaak zelf geen organisator zijn, zetten ze sterk in op **partnerschappen en overleg**, zodat het aanbod toegankelijk, kwalitatief en afgestemd blijft op de noden van gezinnen.

Een centrale rol is daarbij weggelegd voor het **Huis van het Kind**. Zij bemannen in veel gemeenten het **Lokaal Loket Kinderopvang**, waar ouders begeleiding krijgen in hun zoektocht naar een opvangplaats (zie supra en zie deelrapport HvhK). Naast informatieverstrekking bieden de medewerkers ook actieve ondersteuning, zoals het meegaan naar rondleidingen of wenmomenten in de kinderopvang. Er zijn ook Huizen van het Kind die helpen bij de berekening van het inkomenstarief en die ondersteuning bieden voor de toekenning van sociale tarieven via het OCMW.

“Huis van het Kind heeft een overzicht van alle onthaalouders en crèches. Jonge (aanstaande) ouders kunnen hiervoor ook bij Huis van het Kind terecht voor verdere begeleiding van het organiseren van voorschoolse opvang.”

“Vragen over kinderopvang kunnen gesteld worden via het Huis van het Kind of de dienst Samenleving.”

Het Huis van het Kind staat vaak in voor de organisatie van het **Lokaal Overleg Kinderopvang (LOK)**, een overleg om noden te bespreken, prioriteiten vast te leggen en adviezen te formuleren richting beleid (zie deelrapport HvhK). Zo wordt onder meer het toewijzingsbeleid besproken en afgestemd

op de noden en met en tussen de actoren. Op een LOK wordt met hen in dialoog gegaan en geluisterd naar de problemen waar de actoren tegenaan lopen. Via dit overlegplatform kunnen kinderopvanginitiatieven thema's signaleren (bv. zindelijkheid), waarop het Sociaal Huis of Huis van het Kind inspelen met initiatieven zoals infoavonden.

"Huis van het Kind neemt via het Lokaal Loket Kinderopvang de regierol kinderopvang en trekt ook het LOK. Er zijn nauwe contacten met alle aanbieders van voorschoolse kinderopvang."

"Huis van het Kind bemant het loket kinderopvang en ondersteunt gezinnen bij de aanvraag. Wij kunnen het inkomenstarief samen met hen berekenen en geven toelichting over het sociaal tarief via het OCMW. We gaan mee naar een rondleiding of wenmoment indien nodig en vormen daarna ook nog een brug naar het gezin als er problemen zouden zijn. We komen ook samen met het OCMW en het diensthoofd kinderopvang voor de bespreking van aanvragen sociaal tarief, een grote meerwaarde. Wij organiseren het Lokaal Overlegplatform Kinderopvang en Gezinsbeleid (LOKG) waar o.a. afspraken gemaakt worden met kinderopvang zoals het toewijzingsbeleid."

"Regierol, geen actor – medewerker Huis van het Kind organiseert ook regelmatig Lokaal Overleg Kinderopvang en partners kinderopvang zetelen mee in de stuurgroep Huis van het Kind."

Het Huis van het Kind neemt ook initiatieven zoals tijdens de **Week van de Kinderopvang** of de **Week van de Opvoeding**, met workshops, infomomenten en activiteiten die gezinnen actief betrekken.

"Tot slot organiseert het Huis van het Kind ook tal van initiatieven rond de Week van de Kinderopvang en de Week van de Opvoeding bijvoorbeeld. Er is dan al eens een opendeurdag, een workshop voor ouders en grootouders of voorleesmomenten om families te betrekken."

Het spreekt voor zich dat niet alleen het Huis van het Kind deel uitmaakt van het LOK. Het LOK brengt iedereen samen die bij de opvang van jonge kinderen betrokken is en wordt ondersteund door de gemeente. Meer concreet verwijzen respondenten naar kinderopvanginitiatieven, scholen, sociale diensten, ouders en het lokaal bestuur. De samenstelling van een LOK is verschillend van gemeente tot gemeente.

"Het LOK brengt alle relevante partners op het gebied van kinderopvang samen om behoeften in kaart te brengen, knelpunten te bespreken en oplossingen te formuleren. Deze samenwerking zorgt ervoor dat de kinderopvang afgestemd blijft op de noden van gezinnen en dat er aandacht is voor kwetsbare doelgroepen. Het LOK fungeert als een platform waar partners zoals kinderopvanginitiatieven, scholen, ouders en het lokaal bestuur samenkomen om een geïntegreerde aanpak te realiseren."

"Vanuit het LOK (lokaal overleg kinderopvang) worden adviezen gegeven inzake voorschoolse opvang naar het bestuur toe. De schepen wordt betrokken in het LOK. Alles rond kinderopvang wordt dan ook zeker bekeken en opgenomen in het meerjarenplan."

“We organiseren drie keer per jaar een Lokaal Overleg Kinderopvang (LOK) waarbij de vertegenwoordigers van de kinderopvangen aanwezig zijn alsook de scholen.”

“Er wordt op regelmatige basis een “lokaal overleg kinderopvang” georganiseerd. Dit is een overleg tussen alle betrokken actoren wat betreft voorschoolse kinderopvang.”

Naast het LOK bestaan er ook bredere overlegstructuren. In sommige gemeenten is het LOK ingebed in het **Breed Overleg van het Kind**, waarbij naast het LOK alles rond het Huis van het Kind en het BOA-decreet aan bod komt.

In sommige gemeenten werkt het lokaal bestuur ook nauw samen met **kinderopvanginitiatieven en kleuterscholen** om een warme transitie van de opvang naar het onderwijs te realiseren. Er is regelmatig overleg met kinderdagverblijven en onthaalouders, en vanuit de gemeente worden ook werkbezoeken georganiseerd om de noden en uitdagingen in de praktijk op te volgen.

“Het lokaal bestuur werkt actief samen met kinderopvanginitiatieven en kleuterscholen om een naadloze overgang voor kinderen en ouders te bevorderen.”

Ondanks de vele samenwerkingsverbanden blijft de **vraag naar opvang vaak groter dan het aanbod**. Sommige gemeenten erkennen de nood aan uitbreiding en proberen partners aan te trekken. Projecten zoals de vroegere **Brugfiguur Kinderopvang** leverden daarbij waardevolle inzichten op. De subsidies voor deze brugfiguur werden evenwel stopgezet.

“X erkent de nood aan uitbreiding van de kinderopvangcapaciteit. In de afgelopen 3 jaar was er een Brugfiguur Kinderopvang die de gezinnen ondersteunde in hun zoektocht naar een geschikte opvangplek. Dit was een project vanuit de Vernieuwende projecten Huizen van het Kind. De subsidies voor dit project zijn stopgezet maar we hebben hier wel waardevolle lessen uit gehaald en nemen deze zeker mee in ons verder beleid.”

Ook de gemeentelijke diensten welzijn en gezinsbeleid spelen vaak een rol: zij zetten in op voldoende opvangplaatsen, ondersteunen de sector via bijvoorbeeld jobdagen voor personeel en zorgen voor een brede informatievoorziening via brugfiguren, jeugd- en welzijnsdiensten.

“De dienst gezinsbeleid werkt nauw samen met de Kinderopvangdiensten en is daaruit ontstaan. Deze voorzieningen zorgen ervoor dat ouders toegang hebben tot diverse en kwalitatieve kinderopvangmogelijkheden, wat bijdraagt aan het welzijn en de ontwikkeling van hun kinderen.”

“De dienst welzijn zet zich actief in om voldoende opvangplaatsen en gekwalificeerd personeel te waarborgen, onder andere door het organiseren van jobdagen voor kinderopvangpersoneel.”

“Informatievoorziening wordt gewaarborgd door een netwerk van toeleiders, waaronder maatschappelijke assistenten, brugfiguren, en de dienst jeugd, die ervoor zorgen dat alle betrokkenen goed geïnformeerd zijn over de beschikbare kinderopvangmogelijkheden.”

5.2 Samenwerking met private en bovenlokale actoren

Gemeenten werken ook nauw samen met **private partners** om de opvangcapaciteit te versterken. Een belangrijke speler hierin is **Ferm Kinderopvang**, die in veel regio's instaat voor de organisatie van kinderopvang en de online registratie.

“Ferm staat in voor de kinderopvang in de regio, zij organiseren via kinderopvanginmijnbuurt.be de opvang online (lokaal loket kinderopvang).”

“We zijn zelf geen speler op de markt en hebben dit niet in eigen aanbod. We werken hiervoor samen met Ferm, een private speler. De samenwerking verloopt positief en we stemmen af met hun aanbod en het onze.”

Deze samenwerking gebeurt vaak in afstemming met het lokaal bestuur. In sommige gevallen worden ook afspraken gemaakt over sociale voorwaarden, zoals het voorbehouden van plaatsen voor gezinnen in een kwetsbare situatie die door het OCMW worden doorverwezen.

“De voorschoolse kinderopvang is uitbesteed aan een externe partner. Er is echter een sterke verbinding met het lokaal bestuur, dat een masterplan heeft opgesteld voor naschoolse kinderopvang. Dit plan streeft naar een betere integratie van kinderopvang binnen de scholen zelf.”

Sommige gemeenten ondersteunen onthaalouders van Ferm Kinderopvang door **goedkope huisvesting** aan te bieden in het Huis van het Kind. In ruil engageren de onthaalouders zich voor deelname aan het LOK.

Ook haalt een gemeente de samenwerking aan met **Opvang Vlaanderen**, een platform dat vragen en cijfers centraliseert en zo inzicht geeft in de tekorten. Dat maakt het mogelijk om via betrouwbare cijfers tekorten in kaart te brengen en deze door te geven aan de overheid. Op die manier kan beter worden aangetoond hoeveel extra opvangplaatsen er nodig zijn.

“We werken al enkele jaren samen met Opvang Vlaanderen. Dit is een mooi platform wat alle vragen over kinderopvang centraliseert. Dan kunnen we via hun cijfers ook aantonen aan de overheid dat er bijvoorbeeld zoveel plaatsen tekort zijn. Wij kunnen dus zo makkelijker rapporteren hoeveel plaatsen er nodig zijn. We hebben momenteel 33 kindplaatsen op 100 kinderen. We hebben dieper gezeten door de sluiting van een kinderdagverblijf, maar zijn dan via een subsidiereglement opvangplaatsen gaan zoeken ook in de buurgemeentes. We hebben goede hoop om zo binnenkort 44 plaatsen voor kinderopvang op 100 kinderen te hebben.”

“Daarnaast wordt er gewerkt aan een online platform voor Vlaanderen. Het doel hiervan is om aanvragen te centraliseren, beter inzicht te krijgen in de cijfers, en tekorten eenvoudiger in kaart te brengen.”

Ook met het **Agentschap Opgroeien** werken gemeenten samen. Het agentschap levert cijfers aan die bepalen welke gemeenten in aanmerking komen voor bijkomende subsidies en gesubsidieerde

plaatsen. Gemeenten benadrukken hierbij het belang van **nauwkeurige rapportering**: hoe beter ze hun noden en het aantal gezinnen zonder opvangplaats kunnen aantonen, hoe realistischer de verdeling van middelen verloopt. Het lokaal loket speelt daar een belangrijke rol in.

“Agentschap opgroeien: cijfermateriaal (omvorming welke gemeentes in aanmerking komen voor meer subsidies).”

“Aantal gesubsidieerde plaatsen komt vanuit opgroeien. Daarom is het loket wel goed. Dan zie je hoeveel gezinnen we niet kunnen helpen. Opgroeien kijkt naar regio. Hoe beter dat wij rapporteren, hoe realistischer ze reageren. Dan maken ze subsidie vrij. Zo kunnen we dat aantonen.”

Een van de gemeenten verwijst voor de uitbreiding van het aanbod naar de samenwerking met de **VVSG**: “Bij het oprichten van een groepsopvang met samenwerkende onthaalouders zijn we heel goed begeleid en ondersteund door VVSG.”

6 Toegankelijkheid

6.1 Rol van het Lokaal Loket Kinderopvang

Zoals eerder vermeld, fungeert het Lokaal Loket Kinderopvang als een neutraal **informatie- en ondersteuningspunt voor ouders** die op zoek zijn naar kinderopvang ([Opgroeien, Lokaal Loket Kinderopvang](#)). Daar worden zij begeleid bij het vinden van een opvangplaats die aansluit bij hun noden en situatie. Ouders die vragen hebben, kunnen zich rechtstreeks tot het loket wenden.

In vele gemeenten is het Lokaal Loket ondergebracht bij het **Huis van het Kind** en vormt het een belangrijke eerste stap voor ouders met vragen rond opvang. Ook **brugfiguren** en **toeleiders** van de gemeente kunnen ouders ondersteunen bij hun aanvraag.

“Voor de doelgroep 0-3j is er het lokaal loket kinderopvang.”

“Om ouders te ondersteunen bij hun zoektocht naar geschikte opvang, beschikt X over een lokaal loket kinderopvang. Dit loket helpt gezinnen bij het vinden van beschikbare opvangplaatsen en geeft informatie over de verschillende opvangmogelijkheden.”

“Er is een Lokaal Loket Kinderopvang waar ouders vragen kunnen stellen in verband met de zoektocht naar kinderopvang.”

“Het Kindinfopunt is het lokaal loket kinderopvang waar ouders worden ondersteund in hun zoektocht naar passende kinderopvang. Het loket heeft ook een digitaal platform waar de initiatieven hun aanbod kunnen kenbaar maken en ouders een opvangvraag kunnen starten.”

“X heeft een lokaal loket kinderopvang, dat dient als primaire aanspreekpunt voor gezinnen die vragen hebben over kinderopvang binnen de gemeente. Dit loket biedt informatie en advies over de verschillende opvangmogelijkheden.”

“De verschillende opvanginitiatieven binnen onze gemeente worden verzameld onder het lokaal loket kinderopvang. Dit is een adviesorgaan waarin telkens bekeken wordt welke noden er zijn binnen de verschillende opvanginitiatieven en er gebeurt een afstemming van het aanbod binnen onze gemeente.”

“Via het loket kinderopvang (Huis van het Kind) zijn alle locaties raadpleegbaar.”

“Via het loket kinderopvang worden ouders actief begeleid en ondersteund bij het vinden van een opvangplek die aansluit bij hun behoeften.”

“Het tijdig vinden van een geschikte opvangplaats is essentieel, omdat een tekort hieraan de mogelijkheid voor ouders om te werken kan beperken. Daarom is het van belang dat gezinnen goed geïnformeerd worden over de beschikbare opties.”

Naast de informatie- en ondersteuningsfunctie heeft het lokaal loket nog twee andere functies: **registreren** van alle opvangvragen in de gemeente en **afstemmen** van vraag en aanbod in samenwerking met de kinderopvanginitiatieven. De registratie geeft een zicht op de opvangnoden en de tekorten in de gemeente en laat toe om signalen door te geven aan het Agentschap Opgroeien. Op die manier draagt het loket bij aan het versterken van de kinderopvangcapaciteit op langere termijn.

“We vinden het belangrijk dat ouders die op zoek zijn naar kinderopvang terecht kunnen bij één neutraal informatie- en ondersteuningspunt. De oprichting van een lokaal loket kinderopvang in Huis van het Kind verhoogt de zichtbaarheid van het aanbod in onze gemeente en de zoektocht van ouders naar opvang. De opdracht is driedelig: het registreren van alle opvangvragen, ouders informeren over het aanbod en ondersteunen in hun zoektocht en samenwerken met alle kinderopvanglocaties in de gemeente. Via de uitbouw van een lokaal loket kinderopvang krijgen we als lokaal bestuur een beter zicht op de opvangnoden in onze gemeente.”

“Voor actuele informatie over beschikbare opvangplaatsen kunnen ouders terecht bij het lokaal loket. Dit loket wordt bemand door een fulltime medewerker die niet alleen helpt bij het begeleiden van ouders, maar ook meewerkt aan strategieën om de kinderopvangcapaciteit op lange termijn te verbeteren.”

“Het diensthoofd van de kinderopvang, leidt het lokaal loket kinderopvang. Ze vergaren vooral cijfers, maar zetten ook in op een warme transitie tussen de kinderopvang en onderwijs.”

6.2 Rol van digitale platformen

Ondanks de inspanningen blijft de vraag groter dan het aanbod. Veel opvanginitiatieven werken met wachtlijsten. Om de inschrijvingen transparant en efficiënt te laten verlopen, maken gemeenten en/of privépartners vaak gebruik van digitale aanmeldingssystemen. Voorbeelden zijn: Digitaal Loket Kinderopvang, [opvang.vlaanderen](https://opvang.vlaanderen.be) en kinderopvanginmijnbuurt.be. Dergelijke platformen bieden ouders de mogelijkheid hun aanvraag zelf online op te volgen. Door gemeentegrensoverschrijdend te werken (zie de twee laatste voorbeelden) hebben gezinnen de mogelijkheid om kinderopvang in buurgemeenten te zoeken.

“Digitaal loket kinderopvang bieden we aan: dit is een tool waarbij ouders een opvangvraag kunnen stellen over verschillende opvanginitiatieven heen, op maat en over gemeentegrenzen heen. Het is een samenwerking van opvanginitiatieven om een overzicht te hebben van de inschrijvingen. Dit is een nieuwe tool van 1 juli, dit staat ook nog in de kinderschoenen.”

“De ouders maken een account aan op [opvang.vlaanderen](https://opvang.vlaanderen.be). Men kan daar het aanbod doorzoeken en een aanvraag indienen. Via het account kan de ouder zelf de aanvraag verder opvolgen.”

“Ferm Kinderopvang ondersteunt onthaalouders in de regio en biedt onder meer groepsopvang en inschrijvingen via het digitale platform kinderopvanginmijnbuurt.be.”

6.2.1 Digitaal Loket Kinderopvang

Het digitaal loket Kinderopvang is een samenwerking tussen opvanginitiatieven in de regio en wordt mee ondersteund door het **Agentschap Opgroeien**. Zo ontstaat er een **centraal aanmeldsysteem** dat vraag en aanbod beter op elkaar afstemt.

“Het Digitaal Loket Kinderopvang maakt het voor gezinnen eenvoudiger om kinderopvang te vinden en aan te vragen. Dit loket biedt een overzicht van beschikbare opvanglocaties en hun kenmerken, waardoor ouders snel en efficiënt de opvang kunnen kiezen die het beste aansluit bij hun situatie. Deze digitale oplossing verhoogt niet alleen de toegankelijkheid, maar vermindert ook administratieve barrières voor gezinnen.”

“Daarnaast heeft de gemeente een online digitaal loket opgezet. Via dit loket kunnen ouders eenvoudig informatie vinden over beschikbare crèches, waar nog plaats is en wie zij kunnen contacteren voor opvangmogelijkheden. Dit digitale loket maakt het voor ouders makkelijker om een geschikte opvangplek te vinden.”

“Daarnaast heeft de gemeente ook een digitaal loket kinderopvang, een platform waar ouders digitale aanvragen kunnen verzenden naar de kinderopvanginitiatieven binnen de gemeente. Dit biedt ouders gemak en snelheid bij het aanvragen van opvangplekken.”

“Ouders kunnen (aan)vragen digitaal doorgeven aan dit lokaal loket, waardoor deze efficiënt opgevolgd kunnen worden. Dit initiatief wordt mee ondersteund door het agentschap Opgroeien, dat expertise en middelen biedt om het lokaal loket te faciliteren en te optimaliseren. Dit nieuwe, neutraal informatie- en ondersteuningspunt voor ouders die op zoek zijn naar kinderopvang, werkt nauw samen met de verschillende aanbieders van kinderopvang in de regio.”

“Er is onlangs overgegaan tot een centraal aanmeldsysteem voor kinderopvang om de vraag en het aanbod zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen.”

De **combinatie** van een **fysiek aanspreekpunt** en een **digitaal platform** maakt de zoektocht naar kinderopvang overzichtelijk en laagdrempelig. Lokale besturen krijgen meer inzicht in noden en tekorten, en gezinnen – in het bijzonder kwetsbare gezinnen – worden actiever ondersteund in hun zoektocht naar een geschikte opvangplek.

6.2.2 Opvang.Vlaanderen

Steeds meer gemeenten maken gebruik van het **digitale aanmeldplatform Opvang. Vlaanderen**. Ouders kunnen een account aanmaken, het beschikbare aanbod doorzoeken en hun aanvraag digitaal indienen. Het systeem is eenvoudig: één keer gegevens invullen volstaat om meerdere aanvragen in te dienen, waarbij dubbele inschrijvingen automatisch worden vermeden.

“We werken sinds dit jaar met een online zoekplatform Opvang Vlaanderen, zodat we de zoektocht naar kinderopvang voor ouders samenbrengen en vergemakkelijken. Dit loket biedt niet alleen informatie aan ouders, maar dient ook als aanvraagpunt voor kinderopvang. Ouders kunnen (aan)vragen digitaal doorgeven aan dit lokaal loket, waardoor deze efficiënt opgevolgd kunnen worden.”

“1 digitaal aanvraagplatform: Opvang Vlaanderen - ouders kunnen via 1 weg aanvragen doen voor meerdere initiatieven/opvang plaatsen (1x gegevens invullen, zal aanvraag naar alle kinderopvang sturen & automatisch andere kinderopvang-aanvragen annuleren wanneer een kinderopvang gekozen.) – samenwerking met buurtgemeentes. ...Toeleider accounts vanuit de gemeente om ouders te ondersteunen.”

“Er is een platform ‘Opvang Vlaanderen’, een medewerker van Zorg- en doelgroepen beheert dit en gaat na hoe snel er reactie op komt. Vanaf ouders hierop zijn ingeschreven, kunnen ze zelf hun aanvraag opvolgen. Dit gaat ook buiten de gemeente, ze kunnen ook andere kinderdagverblijven aanduiden. Dus dit wordt ook zeker vanuit het Sociaal Huis mee opgevolgd.”

6.3 Organisatorische en digitale uitdagingen in aanmeldingsproces

Een aantal respondenten signaleren moeilijkheden bij de digitale aanmelding. Het betreft zowel personeelskwesties (statuutwijziging en implicaties voor aantal plaatsen) als technische problemen. Zo meldt een van de respondenten dat een deel van de opvangplaatsen in bepaalde regio's wordt beheerd door Ferm Kinderopvang, via het online platform *kinderopvanginmijnbuurt.be*. Ouders ondervinden daarbij vaak **problemen in gebruik en bereikbaarheid**, wat de zoektocht naar een plaats nog moeilijker maakt.

“Naast het eigen kinderdagverblijf worden de andere opvangplaatsen beheerd door Ferm Kinderopvang. Ze hebben het op dit moment moeilijk vanwege de overstap van het onthaalouder- naar het werknemersstatuut. Daardoor kunnen medewerkers minder kinderen tegelijk opvangen. Dat brengt uitdagingen met zich mee voor het aantal opvangplaatsen. Er is op dit moment onduidelijkheid over het aantal gezinnen dat op zoek is naar een opvangplaats voor hun kindje.”

*“Ferm staat in voor de kinderopvang in de regio, zij organiseren via *kinderopvanginmijnbuurt.be* de opvang online (lokaal loket kinderopvang). Deze online toepassing werkt echter niet goed, veel ouders hebben hier problemen mee. Daarnaast zijn er veel te weinig opvangplaatsen.”*

6.4 Toegankelijkheid(smaatregelen) voor bijzondere groepen

Verschillende gemeenten expliciteren voor de voorschoolse kinderopvang hun bijzondere aandacht voor gezinnen in een kwetsbare situatie en/of voor kinderen met specifieke zorgbehoeften.

“Als lokaal bestuur proberen we ook te kijken naar hoe we kinderen in kwetsbare posities toegang kunnen geven tot kinderopvang.”

“Het Lokaal Loket Kinderopvang speelt een cruciale rol in het toegankelijk maken van kinderopvang voor alle gezinnen, met name voor kwetsbare groepen.”

“Het Lokaal Loket Kinderopvang fungeert als een neutraal informatie- en ondersteuningspunt voor ouders die op zoek zijn naar kinderopvang. Het heeft als doel de zoektocht naar kinderopvang te vereenvoudigen en de toegankelijkheid te vergroten, met bijzondere aandacht voor kwetsbare gezinnen en kinderen met specifieke zorgbehoeften.”

Uit de bevraging blijkt dat lokale besturen sterk inzetten op het verbeteren van de toegankelijkheid van kinderopvang, met bijzondere aandacht voor gezinnen in een kwetsbare situatie: gezinnen in armoede, anderstalige ouders, kinderen met specifieke zorgbehoeften en gezinnen met een beperkte draagkracht. Het doel is een **laagdrempelig en inclusief aanbod** te realiseren, waarin elk kind en elke ouder een eerlijke kans krijgt op opvang en ondersteuning.

“Het blijven investeren in en ondersteunen van kwaliteitsvolle kinderopvang. Een goede samenwerking tussen ouders en een professionele, kwaliteitsvolle kinderopvang die de kwetsbaarheden van de gezinnen helpt te compenseren en hun sterktes aanboort. Zo doorbreekt kinderopvang het isolement van kwetsbare gezinnen. Naast verzorging en geborgenheid vinden baby's en peuters er een veilige omgeving om op ontdekking te gaan. Kinderbegeleiders moeten de tijd kunnen nemen om een vertrouwensband op te bouwen met de ouders.”

“Goed georganiseerde BKO en voorschoolse kinderopvang: kwalitatief aanbod van opvang en vakantieactiviteiten, maar ook veel aandacht voor toegankelijkheid en oog voor inclusie.”

Voor ouders die moeite hebben met digitale zoek- en aanmeldingstoepassingen (supra), voorziet het **Huis van het Kind** in persoonlijke begeleiding. Ook het **Sociaal Huis** volgt vaak mee op of er wordt gebruik gemaakt van een mobiele dienstverlening. Alles om ervoor te zorgen dat geen enkel gezin uit de boot valt.

“Daarnaast stimuleren ze inclusie door extra aandacht te geven aan kwetsbare gezinnen en kinderen met specifieke noden. Door deze ondersteuning dragen de diensten bij aan de zelfredzaamheid van ouders, met name werkende ouders, en aan het gemeenschapsgevoel.”

“Maar de digitale omschakeling kan ook een drempel vormen. Bv Kinderopvang aanvragen gebeurt enkel digitaal. En dat is dus ook een drempel voor kwetsbare gezinnen. We hebben wel al een Digikar die rondrijdt waar mensen gratis een digivraag kunnen stellen: bv itsme helpen installeren op hun smartphone.”

Om dit te bereiken werken gemeenten nauw samen met partners. Zo is er bijvoorbeeld het **Koala-project**, dat zich richt op gezinnen in een kwetsbare positie. Het project combineert opvang met begeleiding en ondersteuning, en helpt gezinnen die kampen met complexe problemen. Er wordt ook ingezet op het versterken van de **doorgaande lijn tussen opvang en onderwijs**, zodat kinderen vlot kunnen doorstromen en optimaal ondersteund worden in hun ontwikkeling. In sommige gemeenten maken kinderopvanginitiatieven deel uit van het **Kansenplatform**, een breder netwerk dat gezinnen versterkt en verbindt.

Ook wordt er geëxperimenteerd met de pilot Zorg en Ondersteuning, gericht op inclusie en kwaliteitsverbetering in de opvang. Via onder meer samenwerking met buurtorganisaties zetten gemeenten in op **inclusieve opvang**. Al deze projecten tonen aan dat lokale besturen de ambitie hebben een laagdrempelig en inclusief aanbod te realiseren en waarin ondersteuning op maat centraal staat.

Voor gezinnen die het financieel moeilijk hebben, voorziet het lokaal bestuur in verschillende **kortingssystemen**. Zo wordt vaak gewerkt met een sociaal tarief en met de UiTPAS met kansentarief, waardoor voorschoolse, naschoolse en vakantieopvang betaalbaar blijven. Via het OCMW kunnen gezinnen bijkomende financiële steun aanvragen.

“Hierbij maken we gebruik van de uitpas met kansentarief. Dit betekent dat ouders die hier recht op hebben (ouders met VT) een korting krijgen waardoor de voorschoolse, naschoolse en vakantieopvang betaalbaar is.”

“Bijzondere aandacht gaat uit naar kwetsbare gezinnen, waarbij een sociaal tarief beschikbaar is om opvang toegankelijk te houden voor iedereen.”

“Het sociaal tarief wordt toegepast voor gezinnen die het financieel moeilijk hebben.”

“Gezinnen die hier nood aan hebben, kunnen via het OCMW beroep doen op de financiële ondersteuning.”

Het is belangrijk om gezinnen in een kwetsbare situatie toe te leiden naar de kortingssystemen of hen voorrang te verlenen bij bepaalde opvanginitiatieven. Voor ouders met een migratieachtergrond wordt extra ondersteuning geboden, onder meer via koppelingen met Nederlandse les of inburgeringstrajecten.

Toch stelt men vast dat ouders in een kwetsbare situatie vaak **te laat** opvang aanvragen, waardoor ze geen toegang meer krijgen tot inkomensgerelateerde initiatieven (IKT). De initiatieven met een vaste prijs zijn voor hen meestal niet haalbaar. Om dit te voorkomen wil een bepaalde gemeente in de toekomst sterker samenwerken met de **medische sector**, zodat gezinnen sneller worden toegeleid naar opvang.

Daarnaast worden verschillende ondersteuningsvormen ingezet: **toeleiders, brugfiguren en het loket kinderopvang** helpen ouders bij het aanvragen en plannen van opvang. Ook maatschappelijk werkers spelen een belangrijke rol in projecten die gezinnen begeleiden. Bovendien wordt in sommige gemeenten een welzijnsroute georganiseerd of krijgen ze digitale ondersteuning.

“In onze gemeente zetten we in op een efficiënte planning, zodat elke ouder een eerlijke kans heeft op een opvangplaats, met extra aandacht voor kwetsbare gezinnen. Deze kwetsbare gezinnen krijgen extra ondersteuning door toeleiders zoals loket kinderopvang, brugfiguren en allerlei andere partners op ons grondgebied.”

“Maar we vangen ook wel wat op, zo in het kader van digitale inclusie en zo voor kwetsbare ouders die dat niet zelf kunnen via de welzijnsroute. Uiteraard ook via ons maatschappelijk werkers die in de projecten meewerken.”

Naast financiële en sociale ondersteuning dragen ook **praktische maatregelen** bij aan de toegankelijkheid, zoals ruime openingsuren (bv. van 7u tot 18u) en een efficiënte planning van opvangplaatsen. Een van de gemeenten wil met deze maatregelen niet alleen de **toegankelijkheid vergroten**, maar ook bijdragen aan de **zelfredzaamheid van ouders** en de optimale ontwikkeling van kinderen.

6.5 Beschikbaarheid van voorschoolse kinderopvang

6.5.1 Aanbod

Verschillende gemeenten beschikken over een **divers aanbod aan opvangmogelijkheden** voor kinderen van **0 tot 3 jaar**. Het aanbod bestaat uit kinderdagverblijven, groepsopvang, gezinsopvang, onthaalouders en occasionele opvangplaatsen.

“De gemeente telt drie basisscholen, maar de opvang van jonge kinderen gebeurt via onthaalouders en crèches verspreid over de gemeente.”

“Er zijn drie kinderdagverblijven. Daarnaast zijn er ook nog een aantal onthaalouders.”

“Wij hebben twee eigen kinderdagverblijven opgestart. In januari '23 en in september '23. Dus op heel korte termijn 32 plaatsen bij gecreëerd. Het mag ook een keer gezegd worden dat ze daar echt wel heel veel voor doen. Daarnaast proberen ze ook de huidige zelfstandige kinderdagverblijven te behouden. Zo hebben ze een groepsopvang die moest verbouwen, dus die krijgen eigenlijk een nieuwbouw en mogen tijdelijk ook in een pand van de gemeente hun opvang verderzetten, want anders gingen zij ook moeten hun activiteiten on hold zetten.”

Op vlak van locatie, kiezen een aantal gemeenten ervoor om de **opvang te koppelen aan scholen**, zodat ouders werk en gezin beter kunnen combineren.

“Op vijf locaties wordt er voorschoolse kinderopvang georganiseerd. Deze zit altijd naast de lagere school. Ouders krijgen hierdoor meer flexibiliteit bij het combineren van werk

en gezin. Kinderen kunnen daarnaast leren en spelen in een veilige en vertrouwde omgeving.”

Het aanbod in de gemeente bestaat uit **verschillende types kinderopvang**: inkomensgerelateerd en niet-inkomensgerelateerd. Deze types worden in het punt over de betaalbaarheid beschreven.

6.5.2 Afstemming op de noden van ouders

Voorschoolse opvang speelt een cruciale rol in het mogelijk maken van de combinatie tussen **werk en gezin**. Ouders kunnen rekenen op opvangmogelijkheden die zowel financieel als praktisch laagdrempelig zijn.

Omdat de traditionele opvangtijden niet altijd aansluiten bij de realiteit van hedendaagse gezinnen, ondersteunen verschillende lokale besturen initiatieven die **ruimere en flexibelere openingstijden** aanbieden. Het is voor hen een manier om te investeren in een efficiënt en kwaliteitsvol aanbod aan voorschoolse kinderopvang waarbij expliciet rekening gehouden wordt met de uiteenlopende noden van gezinnen en ouders om zo werk en gezin beter kunnen combineren. Zo zijn er opvanginitiatieven die naast de klassieke openingsuren **vroeger openen of later sluiten**. Zowel de rol van de gemeenten als van specifieke diensten en opvangvormen (bv. dienst onthaalouders) wordt daarbij vermeld.

“Voorschoolse opvang maakt het ouders mogelijk om werk en gezin te combineren. Door lage drempels (financieel en praktisch) te hanteren, zorgt de stad ervoor dat elk gezin de kans krijgt om van deze opvang gebruik te maken.”

“Ouders kunnen rekenen op flexibele opvangmogelijkheden die aansluiten bij hun werk- en gezinsbehoeften. Het is dus heel erg afgesteld op werkende ouders.”

“Er worden ruime openingsuren voorzien, van 7u tot 18u, om ouders de kans te geven te gaan werken of studeren.”

“De stad heeft geïnvesteerd in de ontwikkeling van een efficiënt en kwaliteitsvol aanbod aan voorschoolse kinderopvang. Er zijn initiatieven genomen om flexibele opvangmogelijkheden te bieden, zoals (eigen) kinderdagverblijven die vroeg openen en laat sluiten. Dit helpt ouders om werk en gezin beter te combineren.”

“De dienst van onthaalouders richt zich op de opvang van jonge kinderen in een huiselijke sfeer. Deze dienst is van groot belang voor werkende ouders, omdat het flexibele opvang biedt die aansluit bij de werkuren en andere gezinsverplichtingen. De kleinschalige en persoonlijke aard van de opvang zorgt ervoor dat kinderen een warme, vertrouwde omgeving hebben waarin ze zich sociaal en emotioneel kunnen ontwikkelen”

Ten slotte is er in een gemeente ook een beperkt aantal plaatsen voor **nachtopvang**. Hoewel de vraag daarnaar momenteel beperkt blijft, wordt dit aanbod wel behouden om ouders met specifieke noden te ondersteunen.

“Een aantal plekken voor voorschoolse opvang. Ze hebben ook een instantie die nachtopvang aanbiedt, vraag hiernaar is niet veel voorkomend.”

Tegelijk wordt erkend dat er nood is aan opvangplaatsen voor gezinnen met **acute opvangbehoeften**. Het gaat dan bijvoorbeeld over ouders die starten in een **tewerkstellingstraject** of die de verplichte **lessen Nederlands** volgen en die gebruik kunnen maken van occasionele of tijdelijke opvangplaatsen. Eén van de gemeenten verkende de noden aan occasionele kinderopvang en samenwerkingskansen voor een dergelijke opvang met ziekenhuizen en andere (opvang)actoren. Een andere gemeente neemt specifieke initiatieven voor kinderen van anderstalige ouders die lessen Nederlands volgen.

“Om in te spelen op de veranderende gezinsstructuren, ondersteunen we opvanginitiatieven die flexibele en ruimere openingstijden aanbieden. De klassieke kinderopvang van 7u tot 18u is immers niet voor alle gezinnen geschikt. We erkennen ook de nood aan dringende opvangplaatsen voor gezinnen met acute opvangbehoeften, zoals tewerkstellingstrajecten of verplichte lessen Nederlands. Vlaanderen voorziet hier onvoldoende middelen voor, maar dit blijft een belangrijk aandachtspunt binnen onze gemeente om gezinnen beter te ondersteunen.”

“Er zijn ook 8 occasionele of tijdelijke opvangplaatsen. Deze richten zich naar ouders die gedurende een beperkte tijd opvang nodig hebben (bijv. door een crisis, bij moeilijke thuissituaties, om naar de Nederlandse les te gaan, om te solliciteren).”

“Er wordt actief gewerkt aan inclusieve opvang, in samenwerking met organisaties uit de buurt. Er worden specifieke initiatieven genomen voor de opvang van kinderen van anderstalige ouders tijdens de lessen Nederlands.”

“Voor voorschoolse kinderopvang heeft onze dienst dit jaar extra uren gekregen. Er was al een medewerker die instond voor loket kinderopvang, maar nu heeft diegene extra uren gekregen omdat het lokaal bestuur heeft gezegd: wij willen middelen investeren in het verkennend onderzoek rond occasionele kinderopvang. Is daar nood? Wat zijn de mogelijkheden met partners zoals bijvoorbeeld het ziekenhuis, of andere actoren binnen de kinderopvangsector? Op deze manier ondersteunt het lokaal bestuur ons om het stukje rond de voorschoolse kinderopvang mee vorm te geven.”

6.5.3 Noodopvangvormen en -plannen

Om tegemoet te komen aan het structureel tekort aan opvangplaatsen voor baby's en peuters namen verschillende gemeenten bijzondere maatregelen.

Zo werd er in een gemeente tijdens de vorige legislatuur een **noodopvang** ingericht op het moment dat een opvanginitiatief stopte, zodat gezinnen niet zonder oplossing kwamen te zitten. Daarnaast spreekt een gemeente over een **noodplan** waarmee snel kan worden ingespeeld op onverwachte situaties, zoals de sluiting of schorsing van een kinderdagverblijf. Op die manier blijft de continuïteit van de opvang gewaarborgd.

“Baby's en peuters, nu eigenlijk is het een tendens in heel Vlaanderen dat er plaats tekort is voor baby's en peuters. Dat is in onze gemeente hetzelfde verhaal, maar hebben wel

een bestuur die bijvoorbeeld op moment dat er een initiatief stopt, de vorige legislatuur echt wel een noodopvang heeft ingericht.”

“Er is eveneens een noodplan ontwikkeld om snel opvang te kunnen bieden aan kinderen die onverwachts zonder plaats komen te zitten door bijvoorbeeld een sluiting of schorsing van een kinderdagverblijf.”

6.6 Financiële aspecten van de opvang

6.6.1 Kostprijs voor de ouders

Op vlak van ‘kostprijs’ voor de ouders zijn er zowel inkomensgerelateerde als niet-inkomensgerelateerde opvangplaatsen. In de meeste gevallen gebeurt de prijszetting in de voorschoolse kinderopvang via **inkomensgerelateerde tarieven (IKT)**. In 2024 gold voor 85% van de kinderopvangplaatsen voor baby’s en peuters het IKT ([Statistiek Vlaanderen, formele opvang](#)). Dat betekent dat de bijdrage die ouders betalen afhankelijk is van hun inkomen en het aantal kinderen in het gezin.

“De financiering wordt berekend aan de hand van het inkomen van de ouders en het aantal kinderen binnen het gezin. Als je je baby of peuter inschrijft in een opvang met inkomensstarief, dan heb je een inkomensattest nodig. Hiervoor kan je terecht op de website van Kind en Gezin.”

Naast IKT zijn er ook opvanginitiatieven die werken met een **vaste dag- of maandprijs**, waarbij de opvang zelf de tarieven bepaalt. Verschillende gemeenten verwijzen naar een combinatie van inkomensgerelateerde en niet-inkomensgerelateerde opvangplaatsen.

“Binnen de gemeente zijn verschillende gezinsopvangen actief met inkomensstarief, wat de toegankelijkheid voor gezinnen vergroot.”

“Er zijn 12 opvanginitiatieven voor baby’s en peuters tussen 0 en 3 jaar. Dit zijn zowel zelfstandige onthaalouders als crèches. In totaal bieden ze samen 311 plaatsen aan. Bij 218 van die plaatsen betalen ouders een opvangtarief dat afhankelijk is van hun inkomen, bij 93 plaatsen betalen ouders een vaste prijs. Er is ook één opvanginitiatief dat de mix van beide systemen hanteert (cijfers Opgroeien 2023).”

Uit de bevraging blijkt dat vele gemeenten de voorbije jaren actief hebben ingezet op het stimuleren van opvanginitiatieven om de overstap naar IKT te maken. Tijdens de oproep van voormalig minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin Hilde Crevits motiveerde een lokaal bestuur partners om zich daarbij aan te sluiten.

“Daarnaast hebben we als gemeente actief partners gemotiveerd tijdens de oproep van Hilde Crevits voor de omschakeling naar inkomens gerelateerde tarieven (IKT). Dankzij deze inspanning bieden bijna alle opvanginitiatieven in onze gemeente nu IKT-plaatsen aan, wat de betaalbaarheid voor gezinnen aanzienlijk verhoogt.”

Toch staat het systeem onder druk. De afgelopen jaren zijn heel wat IKT-plaatsen verloren gegaan door de sluiting van opvanginitiatieven. Een combinatie van ondersteuningsinitiatieven op lokaal, bovenlokaal (noden en tekorten in kaart brengen in [Opvang.Vlaanderen](#)) en Vlaams niveau (cf. extra middelen voor IKT-plaatsen) kan dan soelaas bieden. Een van de gemeenten probeert de daling van opvangplaatsen tegen te gaan door onder andere een gemeentelijke subsidieregeling en een premie voor kinderopvang.

“De voorbije jaren vielen er ook heel wat inkomensgerelateerde opvangplaatsen weg door sluiting van opvanginitiatieven. We proberen dit tij te keren door zoveel mogelijk registraties te verzamelen in Opvang.Vlaanderen, door ondersteuning te voorzien aan opvanginitiatieven, door een premie te voorzien, ... Gelukkig stelt ook Vlaanderen extra middelen ter beschikking voor de sector kinderopvang. Een aantal initiatieven deden vorig jaar met succes een aanvraag en kunnen nu meer IKT-plaatsen aanbieden.”

Naast het systeem van inkomensgerelateerde tarieven bestaat er bovendien de mogelijkheid om gebruik te maken van **sociale tarieven**, voor gezinnen die in aanmerking komen voor bijkomende ondersteuning.

“Daarnaast zet de gemeente sterk in op inclusieve acties, zoals het aanbieden van sociale tarieven voor kinderopvang, het toekennen van mantelzorgpremies en het organiseren van projecten tegen kinderarmoede.”

“Goed oog voor kwetsbare gezinnen en een gerichte aanpak bv. toegankelijke kinderopvang, financiële ondersteuning (PSA (participatie en sociale activering), toeslagen kinderopvang).”

6.6.2 Gemeentelijke directe en indirecte financiële en ondersteuning van opvanginitiatieven

Hoewel er in de meeste gemeenten een breed aanbod aan voorschoolse kinderopvang bestaat, blijkt dit vaak onvoldoende om de vraag te dekken. Daarom voorzien lokale besturen diverse vormen van financiële en inhoudelijke ondersteuning om bestaande initiatieven te versterken en nieuwe opvangplaatsen te stimuleren.

“Hoewel de stad zelf geen voorschoolse kinderopvang organiseert, zet het lokaal bestuur zich in om kinderopvanginitiatieven op verschillende manieren te ondersteunen.”

Hieronder volgt een overzicht van de meest voorkomende inspanningen die respondenten rapporteren om kinderopvanginitiatieven **financieel** te **ondersteunen**.

Om uitbreidingen mogelijk te maken bieden gemeenten **rentetoelagen** aan. Daarmee kunnen opvanginitiatieven renteloos lenen. Dat verlaagt de drempel voor investeringen en creëert ruimte voor bijkomende opvangplaatsen.

“Hoewel er een breed aanbod is, blijft dit onvoldoende. Daarom biedt de gemeente een rentetoeelage aan waarmee opvanginitiatieven renteloos kunnen lenen voor uitbreidingen.”

Sommige gemeenten voorzien subsidies: soms gaat het over een **starterssubsidie** voor nieuwe initiatieven, soms om een **werkingssubsidie** voor bestaande opvang.

*“Ondersteuning bestaande kinderopvanginitiatieven via subsidies, vormingen, ...
Starterssubsidie voor beginnende kinderopvanginitiatieven.”*

“Wat specifiek is voor ons LOK is dat wij een eenmalige startsubsidie geven die vrij hoog ligt; in vergelijking denk ik met andere gemeenten die dat ook geven. Er zijn ook veel gemeenten die dat niet doen. Maar omdat wij zo een gigantisch tekort hebben krijgen ze dus een tegemoetkoming. Een groepsopvang krijgt € 1.000 per verdiende plaats.”

“En dan naast die startsubsidie wat dat eenmalig is, hebben wij ook nog een jaarlijkse werking.”

“Om zoveel mogelijk te kunnen voldoen aan de vraag naar kwaliteitsvolle kinderopvang, geven we als stad subsidies aan opvanginitiatieven en hebben we een Lokaal Loket Kinderopvang. Daarnaast ondersteunt de gemeente onthaalouders door hen te begeleiden, opleidingen aan te bieden en financiële compensaties te voorzien.”

“Subsidie voor kinderopvanginitiatieven, deze subsidie bestaat al lang maar is relevant.”

Sommige gemeenten voorzien een **motivatiepremie** om nieuwe en bestaande initiatieven extra te stimuleren. Bij acute noden worden soms extra financiële injecties gegeven om bijkomende plaatsen te realiseren.

“Startpremie en motivatiepremie: Financiële ondersteuning voor nieuwe en bestaande initiatieven om het aanbod te stimuleren.”

Een aantal gemeenten richten hun **financiële steun** specifiek op **private initiatieven** die geen of minder structurele Vlaamse subsidies ontvangen. Zo krijgen bepaalde private spelers nog gemeentelijke ondersteuning of een jaarlijkse bijdrage per plaats, om hen aan boord te houden en uitbreiding te stimuleren.

“Subsidies enkel voor de private opvang, initiatieven die niet inkomens gerelateerd werken.”

“En T0 die krijgen eigenlijk geen basissubsidie van Opgroeien. Die T1 wel, maar Opgroeien wil daar eigenlijk van af. Wij hebben nog altijd een aantal van die diensten. Die [moeten] dan aan een aantal extra voorwaarden moeten voldoen ...[terwijl] ze gewoon hun erkenning nodig hebben ... ze hoeven de subsidies van Opgroeien niet te hebben. Wij willen die als gemeente wel nog mee aan boord houden, ook in ons lokaal overleg kinderopvang. Vandaar dat we die wel nog meenemen.”

“En de T1? Dat is niet inkomens gerelateerde kinderopvang die wel een basis subsidie krijgen van opgroeien die veel lager ligt dan de twee inkomens gerelateerde kinderopvang. Vandaar dat wij als gemeente daar ook nog per plaats nog eens op jaarbasis € 500 per plaats geven, wat dat ook nog een aanzienlijk bedrag is voor die opvang initiatieven. Maar op die manier proberen we ook wel.”

Een aantal gemeenten geven aan dat door deze steunmaatregelen **private spelers sneller een tweede vestiging of extra uitbreidingsplannen overwegen**. Gemeentelijke subsidies en premies hebben dan ook aantoonbaar bijgedragen aan een groei van het aantal opvangplaatsen.

“Er zijn een aantal private spelers die nadenken over een tweede vestiging, net omdat we daar op inzetten met die starters subsidie. En dan nog de jaarlijkse werking subsidie wat hun aan het denken zet dan om toch nog extra plaatsen te creëren. En dat is eigenlijk wat we willen bereiken. Ook dat er extra plaatsen bijkomen. Dat is een heel duidelijke lijn geweest de afgelopen jaren.”

Een ander voorbeeld van financiële ondersteuning is de maatregel dat onthaalouders en crèches die jaarlijks **gratis huisvuilzakken** ontvangen.

Ook **inhoudelijke ondersteuning** komt voor. In de voorgaande citaten wordt onder meer verwezen naar gemeentelijke steun op vlak van opleidingen, begeleidingen en vormingen. Andere voorbeelden zijn: opvanginitiatieven die bijvoorbeeld toegang krijgen tot bibliotheekpakketten ter versterking van de pedagogische kwaliteit.

7 Kwaliteit van de opvang

7.1 Personeel: professionalisering en waardering

De aanwezigheid en het belang van professionele kindbegeleiders en andere medewerkers wordt door verschillende respondenten onderschreven.

“De kinderopvang wordt georganiseerd door professionele medewerkers die de kinderen begeleiden in hun sociale, motorische en cognitieve ontwikkeling.”

Uit de bevraging blijkt dat de meeste lokale besturen actief investeren in de versterking van de voorschoolse kinderopvang en de professionalisering van de opvangpersonen. Ter bevordering van die professionaliteit organiseren sommige lokale besturen (jaarlijks) **vormingen en opleidingen** voor kindbegeleiders. Soms worden de vormingsthema's gekozen in overleg met het Lokaal Overleg Kinderopvang (LOK), zodat het aanbod nauw aansluit bij de noden in de sector.

Lokale besturen zetten ook expliciet in op de **waardering van kindbegeleiders en onthaalouders**. Sommige gemeenten verwijzen daarbij naar de organisatie van ontbijten en netwerkmomenten.

“Begeleiders in de kinderopvang doen vormingen over hoe ze beter kunnen omgaan met kinderkansen”

“Het lokaal bestuur organiseert jaarlijks vormingen voor kinderbegeleiders. De thema’s worden steeds in overleg met het Lokaal Overleg Kinderopvang (LOK) gekozen, zodat het aanbod aansluit bij de noden van de sector.”

“Daarnaast wordt erkenning gegeven aan de kinderbegeleiders door middel van waarderingsinitiatieven zoals het organiseren van een ontbijt en netwerkmomenten voor onthaalouders. Deze activiteiten versterken de banden en zorgen ervoor dat kinderbegeleiders zich gewaardeerd en ondersteund voelen, wat bijdraagt aan een kwalitatieve kinderopvangomgeving.”

Voor de toekomst bekijken gemeenten hoe ze crèches verder kunnen ondersteunen, bijvoorbeeld bij het behalen van een attest levensreddend handelen of door infoavonden te organiseren om het oprichten van nieuwe initiatieven aantrekkelijker te maken.

“In de toekomst is het de bedoeling om samen te zitten met de crèches. Om zo te kijken naar de knelpunten, drempels, en te kijken naar initiatieven om crèches te ondersteunen. Een voorbeeld zou kunnen zijn: Ondersteunen bij het behalen van het attest levensreddend handelen, een infoavond organiseren met als doel het aantrekkelijk maken om een crèches op te richten. Zelf zijn hier dus wel ideeën over maar er is weinig concreet.”

7.2 Pedagogisch beleid

Een sterke **pedagogische kwaliteit** staat voor verschillende gemeenten centraal in de werking. Gemeenten melden bijvoorbeeld dat de opvang sterk inzet op de **sociale, motorische en cognitieve ontwikkeling** van jonge kinderen. Meer concreet wordt in de kinderopvang onder meer ingezet op taalstimulering, leren en ontwikkelen kinderen onder meer sociale vaardigheden (o.a. samenwerken) en nemen ze deel aan activiteiten die hun persoonlijke groei stimuleren. Deze aanpak krijgt niet alleen een plaats in de voorschoolse kinderopvang (o.a. kinderdagverblijven, onthaalouders), maar zet zich ook door in de kleuterscholen waarmee wordt samengewerkt. Zo biedt de kinderopvang niet alleen praktische oplossingen, maar draagt die ook bij aan inclusie en gelijke kansen (in het onderwijs).

“Kinderen leren samenwerken, ontwikkelen sociale vaardigheden en nemen deel aan activiteiten die hun persoonlijke groei stimuleren.”

“Pedagogische kwaliteit: In samenwerking met KDV’s en kleuterscholen wordt aandacht besteed aan taalstimulering en sociale vaardigheden. Zo wordt de opstap naar het kleuteronderwijs vlotter en krijgen kinderen van bij het begin van hun schoolloopbaan gelijke(re) kansen.”

“In lijn met de bredere beleidsdoelstellingen van de gemeente bieden de dienst van onthaalouders en de buitenschoolse kinderopvang essentiële ondersteuning aan gezinnen. Ze creëren niet alleen praktische oplossingen voor de uitdagingen van het ouderschap, maar bevorderen ook de cohesie en inclusie in de gemeenschap. Hierdoor zijn deze diensten onmisbaar in het waarmaken van een zorgzaam en geïntegreerd gezinsbeleid.”

Gemeenten geven voorbeelden van de wijze waarop ze de pedagogische kwaliteit borgen en versterken en zodoende bijdragen aan een brede zorg voor kinderen en gezinnen: ondersteuning **door een pedagogisch coach of adviseur, de organisatie van oudercontacten, gerichte doorverwijzingen en laagdrempelige contacten met gezinnen** bevorderen door bijvoorbeeld aan te moedigen dat een diensthoofd in de opvang aanwezig is (cf. vragen en problemen rechtstreeks en toegankelijk kunnen bespreken).

“Het organiseren van de opvang op zich is een grote uitdaging en van groot belang voor jonge gezinnen. Er is onder meer een pedagogisch adviseur om onthaalouders (en binnenschoolse opvang) te ondersteunen.”

“Er worden per jaar drie oudercontacten georganiseerd binnen de kinderopvang. Ook als ze problemen ervaren met een kind gaan ze doorverwijzen naar de instanties die het gezin zouden kunnen helpen. Er is een pedagogisch coach die zowel voor de buitenschoolse als de voorschoolse kinderopvang werkt. Naar continuïteit toe maakt dat wel verschil voor kinderen die al in het kinderdagverblijf zaten wanneer zij de stap maken om naar school te gaan.”

Ook maatschappelijke uitdagingen krijgen aandacht. **Inclusie** kwam in de voorgaande punten al aan bod. Andere pedagogische en gezondheidsthema's waarvoor de opvanginitiatieven en andere actoren instaan voor de **sensibilisering van gezinnen en professionals** zijn het voorkomen van **overgewicht** en **zindelijkheid**. In één gemeente wordt voor het eerst vermelde thema samengewerkt met het Huis van het Kind. Een andere gemeente startte een samenwerking om een zindelijkheidsbeleid uit te tekenen voor opvanginitiatieven en scholen.

“De obesitas-cijfers zijn niet goed binnen de gemeente. 16% van de 2-jarigen zijn te zwaar, in vergelijking met Vlaanderen waar dit 11% is. Samen met Huis van het Kind gaat de voorschoolse kinderopvang hier nu mee aan de slag om iets te doen naar gezinnen toe.”

“Beleid rond zindelijkheid: Het lokaal bestuur biedt ondersteuning en sensibilisatie aan zowel kinderopvanginitiatieven als scholen om een consistent en kindvriendelijk beleid rond zindelijkheid te implementeren. Dit beleid is afgestemd op de ontwikkelingsnoden van het kind en biedt duidelijke richtlijnen voor alle betrokken partijen.”

In een aantal gemeenten wordt **psychosociale hulp** geïntegreerd in de kinderopvang, via eerstelijnspsychologen die ouders en kinderen ondersteunen bij mentale en emotionele uitdagingen.

Ook het thema **doorgaande lijn** om een vlotte overgang voor kinderen en ouders te garanderen (cf. continuïteit), kwam eerder al aan bod. Net zoals bij de voorgaande thema's staat samenwerking tussen verschillende sectoren en actoren (kinderopvang-opvanginitiatieven, onderwijs-scholen e.a.) centraal. Vanuit die samenwerking worden bijvoorbeeld activiteiten en ontmoetingsmomenten voor kinderen en ouders voorzien.

“Het lokaal bestuur werkt actief samen met kinderopvanginitiatieven en kleuterscholen om een naadloze overgang voor kinderen en ouders te bevorderen. Dit komt onder andere tot uiting in het project ‘Warme Transitie’: Hierbij worden activiteiten en

ontmoetingsmomenten georganiseerd om kinderen en ouders vertrouwd te maken met de overstap van kinderopvang naar kleuterschool. Dit verlaagt de drempel voor gezinnen en draagt bij aan een zachte landing in een nieuwe omgeving.”

8 Knelpunten en uitdagingen: capaciteitstekort en mobiliteitsuitdagingen

Veel gemeenten kampen met een groot **tekort** aan **kinderopvangplaatsen**, het aanbod blijft vaak ontoereikend en de capaciteit blijkt **niet** altijd **goed verdeeld** over de verschillende deelgemeenten.

“Net zoals in veel andere gemeenten is er sprake van een tekort aan kinderopvangplaatsen, wat de impact van de bredere kinderopvangcrisis voelbaar maakt.”

“Er zijn nog veel plekjes in de kinderopvang te kort. Ik moet nog steeds veel mensen teleurstellen.”

“We hebben een heel dossier rond kinderopvang. In deze regio hebben we 1000 plaatsen kinderopvang, baby’s en peuters, tekort. Daar zijn we heel actief mee bezig om voor kinderen een plaats te vinden zodat ouders meer kansen krijgen op de arbeidsmarkt.”

“We kampen met een structureel tekort aan voorschoolse kinderopvang. Ongeveer 65% van de aanvragen vindt momenteel geen oplossing. Dit tekort heeft ingrijpende gevolgen voor gezinnen én voor het lokale onderwijs en de arbeidsmarkt. Zo stellen sommige ouders – inclusief leerkrachten en gemeentepersoneel – hun werkhervatting uit omdat zij geen opvang vinden.”

“We botsen als gemeente ook op het tekort aan kinderopvangplaatsen voor kinderen 0-3 jaar. Helaas hebben we hier als gemeente weinig impact op.”

“Er is een tekort aan beschikbare plaatsen in de kinderopvang.”

“Ondanks inspanningen om kinderopvangplaatsen uit te bereiden, blijft er in sommige wijken een tekort aan voorschoolse en buitenschoolse opvangplaatsen. Gevolg: Dit kan ouders belemmeren in hun werk of studie. Voorbeeld: De vraag naar flexibele opvanguren groeit maar deze is nog altijd niet beschikbaar.”

Een van de gemeenten stelt vast dat de capaciteit in het centrum onvoldoende benut kan worden door een **gebrek aan openbaar vervoer** vanuit de buitenwijken.

Eerder bleek al dat niet alle steden en gemeenten zelf voorschoolse kinderopvang organiseren. Dat neemt niet weg dat verschillende van hen initiatieven (voorzien te) nemen die (deels) een antwoord kunnen bieden op de ervaren knelpunten. Hun doel is: zorgen voor meer opvangplaatsen, zodat ouders meer kansen krijgen op de arbeidsmarkt en kinderen toegang krijgen tot een kwaliteitsvolle en toegankelijke opvang. Zo bieden steden en gemeenten bijvoorbeeld **financiële steun aan bestaande initiatieven** om de druk enigszins te verlichten, zetten ze sterk in op **samenwerking met**

onthaalouders en opvanginitiatieven, en/of wordt er gewerkt aan een structureel dossier rond kinderopvang.

“Daarnaast zijn er plannen voor de uitbreiding van kinderopvangfaciliteiten om aan de groeiende vraag te voldoen.”

“Wij ondersteunen zelf financieel de opvanginitiatieven omdat er een enorm capaciteitstekort is op het vlak van kinderopvang. We hadden maar 27 opvangplaatsen per honderd kinderen, terwijl dat in Vlaams Gewest 43 is. We zijn al jaren wel heel hard aan het inzetten en heel veel inspanningen aan het doen. Maar de realiteit is wat ze is. Vooral het aantal opvanggezinnen is waarschijnlijk gedaald de laatste jaren. Een aantal jaren geleden zaten wij nog op een twintigtal opvanggezinnen en ik denk dat het nu, eind 2024, dat we nog zes of zeven hebben.”

“De gemeente ziet twee strategische sporen om de situatie te verbeteren: 1. Eigen uitbreiding van het aanbod binnen de gemeentelijke voorschoolse kinderopvang. 2. Samenwerking met externe partners om extra plaatsen te creëren, zowel in het centrum als in de buitenwijken. Beide opties vragen investeringen in tijd, middelen en capaciteit en zullen onderwerp zijn voor de nieuwe bestuursploeg in de komende beleidsperiode.”

“Hier is een groot tekort aan. Er moet als stad over nagedacht worden welke initiatieven er kunnen ondernomen worden. Zelf is de stad geen organisator, er zijn geen crèches.”

8.1 Oorzaken van het capaciteitstekort

Uit de bevraging blijkt dat door diverse factoren zoals een stijgend geboortecijfer, een hogere werkzaamheidsgraad bij vrouwen, minder informele opvang door grootouders, én een dalend aantal onthaalgezinnen er meer en meer nood is aan betaalbare opvang. Verschillende gemeenten wijzen op het bovenlokaal beleid dat richtinggevend is voor het aantal opvangplaatsen en daarmee niet tegemoet komt aan de vraag.

Gemeenten signaleren dat ondanks wervingscampagnes nauwelijks nieuwe onthaalouders gevonden worden. Ook de statuutwijziging van onthaalouders heeft de capaciteit verkleind. De druk op de capaciteit is in verschillende gemeenten (ook) groter door het wegvallen van groepsovanginitiatieven.

“Eind 2024 is daarenboven nog een kinderopvang voor 20 kindjes gesloten. Er is ondertussen wel een kinderopvang (14 plaatsen) bijgekomen, maar deze is nog niet opgestart.”

“Naast het eigen kinderdagverblijf worden de andere opvangplaatsen beheerd door Ferm Kinderopvang. Ze hebben het op dit moment moeilijk vanwege de overstap van het onthaalouder- naar het werknemersstatuut. Daardoor kunnen medewerkers minder kinderen tegelijk opvangen. Dat brengt uitdagingen met zich mee voor het aantal opvangplaatsen. Er is op dit moment onduidelijkheid over het aantal gezinnen dat op zoek is naar een opvangplaats voor hun kindje.”

“Iedere partner van het netwerk wordt gestuurd vanuit een overkoepelende organisatie of vanuit de lokale, Vlaamse of soms federale overheid. Dat maakt dat je op een aantal

belangrijke zaken zelf geen impact hebt. Vb. We zouden wel meer kinderopvang willen voorzien (meer plaatsjes) maar het aantal plaatsen wordt door de Vlaamse overheid bepaald. De impact op lokaal vlak is wel groot. Er is en blijft een tekort aan opvangplaatsen in de kinderopvang op dit moment. Dat is soms wel wat frustrerend/vervelend.”

“We hebben wel een mooie campagne gedaan, nu rond werving voor nieuwe onthaalouders, ongeacht of dat nu in ons een actieve rol of bij private spelers of samenwerkingen waar we echt nu de afgelopen periode op hebben ingezet. Ja, tot hiertoe wel zonder resultaat.”

Naast de capaciteitsproblemen is er een structureel **tekort aan kinderbegeleiders**. Het aantal kinderen per begeleider zit vaak aan de wettelijke maximumgrens, wat de **kwaliteit van de opvang** onder druk zet.

“Personeelstekorten omdat we geen kinderbegeleiders vinden. Dat is ook wel iets waar je dagelijks mee geconfronteerd wordt. Dagelijks mee bezig bent. Dagelijks moet er een oplossing voor worden voorzien. Als dat alles goed loopt, zouden we meer ruimte hebben om die zaken aan te pakken. Er is geen marge voor zieken.”

“De voor- en naschoolse opvang kwalitatiever maken: nu is er vaak één begeleider voor veel kinderen.”

8.2 Directe en indirecte gevolgen van het capaciteitstekort

Ouders moeten vaak al tijdens de zwangerschap op zoek naar opvang, worden geconfronteerd met **wachttijden** die – ook al zijn ze op verschillende locaties aangemeld - kunnen oplopen tot anderhalf jaar. Ouders blijven daardoor vaak lang in **onzekerheid** en dat alles **beperkt** sterk hun **keuzevrijheid**. Zo moeten ze soms *“noodgedwongen minder of niet werken omdat opvangplaatsen onbetaalbaar of logistiek onhaalbaar zijn”* (cf. mobiliteitsprobleem, geen of beperkt openbaar vervoer). Ze hebben niet altijd de mogelijkheid om de opvang te kiezen die het beste bij hen past: ze nemen noodgedwongen de plaats die toevallig beschikbaar is.

“Er is een groot tekort aan kinderopvang, wat momenteel een ernstig probleem vormt. Er zijn nauwelijks beschikbare plaatsen, waardoor ouders vaak niet weten waar ze terecht kunnen. Om hen toch te ondersteunen, helpt de gemeente bij het inschrijven op wachtlijsten op verschillende locaties totdat er eindelijk een plaats vrijkomt. Desondanks blijft dit een hardnekkig knelpunt binnen de gemeente.”

“Er zijn grote tekorten op vlak van kinderopvang. Er zijn lange wachtlijsten: gemiddeld 18 maanden wachten vanaf de zwangerschap. Het aanbod is beperkt: 3 minicrèches en 1 grote crèche.”

“De gemiddelde wachttijd is 12-15 maanden, wat vooral voor nieuwkomers (en dan met name anderstaligen) en kwetsbare gezinnen een groot probleem is. Zij zijn vaak niet op de hoogte over deze wachttijden. Je ziet vaak dat moeder tijdelijk stopt met werken, wat de kans op armoede verhoogt.”

“Kinderopvang is groot knelpunt – omdat die vaak een opstap is voor het gezin. Ik moet vaak de boodschap geven geen plaats. Dat wil zeggen de volgende twee jaar en half kan dat gezin niet aan een opleiding beginnen of werk zoeken... Misschien kunnen we posters aanmaken met buurgemeentes: ben je zwanger? Zoek je kinderopvang? Met linkjes naar huis van het kind.”

“Er is een structureel tekort aan kinderopvangplaatsen voor baby's en peuters, wat leidt tot lange wachtlijsten en stress bij ouders.”

“Tekort aan kinderopvang in de gemeente. Bv. Soms al een jaar op voorhand naar kinderopvang moeten zoeken om een plaats te kunnen vinden.”

“In een ideale wereld kan hierdoor een ouder een opvang kiezen die bij hen past, maar in de realiteit is er weinig keuze. Er is een groot plaats tekort. We zetten samen wel sterk in op toegankelijkheid en inclusie.”

9 Bronnen

Callens, C., Torfs, I., Van Dooren, W., Verschuere, B., Van Garsse, S., & Verschave, A. (2022). *Decentralisatie naar lokale besturen: een onderzoek naar de wenselijkheid en haalbaarheid in Vlaanderen*. Leuven: Steunpunt Bestuurlijke Vernieuwing.

Decreet tot wijziging van het decreet van 20 april 2012 houdende de organisatie van kinderopvang van baby's en peuters en het decreet van 3 mei 2019 houdende de organisatie van buitenschoolse opvang en de afstemming tussen buitenschoolse activiteiten. (19/04/2024).

<https://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1039672¶m=inhoud&AID=1339328>

Decreet van 20 april 2012 houdende de organisatie van kinderopvang van baby's en peuters.

<https://codex.vlaanderen.be/Portals/Codex/documenten/1021827.html>

<https://opvang.vlaanderen/>

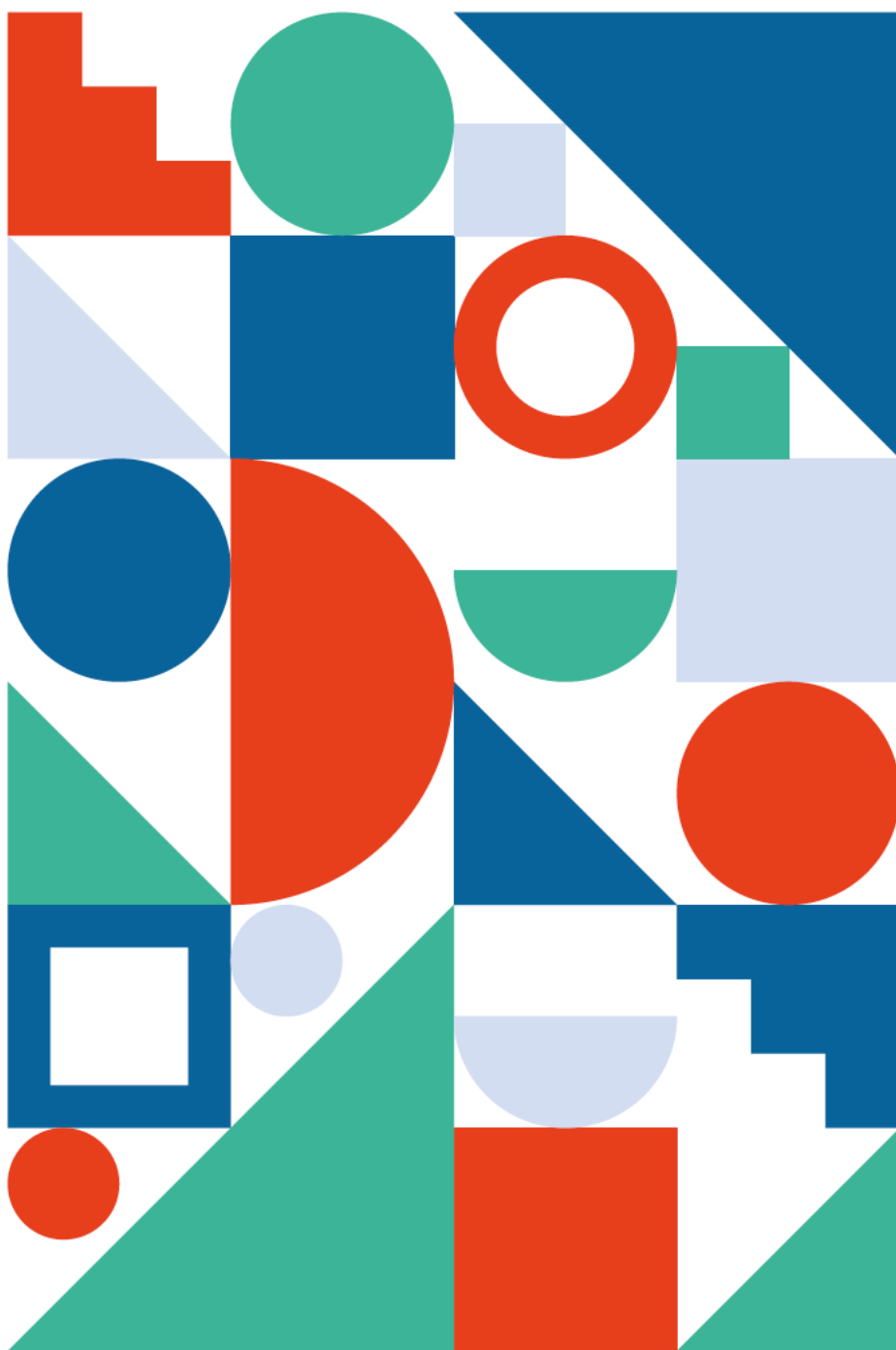
www.kindengezin.be/sites/default/files/2021-05/lokaal-loket-kinderopvang-brochure.pdf

www.opgroeien.be/aanbod/kinderopvang/vlaams-en-lokaal-beleid/lokaal-beleid/lokaal-loket-kinderopvang-en-ouders-informereren

www.opgroeien.be/aanbod/kinderopvang/voorzieningen/regelgeving-en-handhaving

www.opgroeien.be/kinderopvangzoeker

www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/zorg/zorg-en-ondersteuning-voor-kinderen-formele-opvang

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Kenniscentrum Gezinswetenschappen

Huart Hamoiriaan 136, 1030 Schaarbeek

facebook.com/gezinswetenschappen

twitter.com/gezinswetensch

kczgzinswetenschappen.odisee.be | odisee.be